

BUDA-PESTA

6 Aprilu st. v.
18 Aprilu st. n.

Va eși joi'a și duminică.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 28.

ANULU XIV.
1878.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

DESPRE ISVÓRELE ISTORIEI.

— Vedi „Familia“ 1877 nr. 52. —

IX.

Despre portrete.

Dupa portretele Domnilor și a diferitilor demnitari ai țerii putem studiá costumulu lor din acelu timp. Putem sè-lu comparámu cu acela alu țerilor vecine. Vedem ce influinția domniá la noi, sèu cea lesiésca sèu un-gurésca etc.; modificarea ce primiá, adeca déca il luá întocmai sèu il prefacea intru cât-va; vedem gustulu etc., simplicitatea unui Domnu sèu luxulu, d. e. portretulu lui Vasile Lupu e de o bogatia mare, ceea ce ne aréta cà elu iubiá luxulu.

Afara de aceste este curiositatea a cunosce fisioniá si figur'a unui omu care a avutu în mânilor sale destinele țerii. Curiositatea cresce cu atátu mai multu, cu câtu acelu Domnu a avutu o personalitate istorica mai mare. Vedem în fația energi'a sèu moleciunea. N'avemu decât sè comparámu portretele Domnilor români cu a fanariotilor, și vedem în data deosebirea cea mare ce esista.

Cât de dragalasiu ar fi sè avemu portretulu mamei lui Stefan Voda, acea femeia virtuósá și mare, încát a remasu neuitata în memori'a poporului, care a inspiratu pe Bolinti-

nianu sè faca poesi'a. „Pe o stânca négra“ și sè puna în gur'a mamei lui Stefan sublinele versuri :

Du-te la ostire, pentru țiera mori,
Si-ti va fi morméntulu cununatu de flori!

O colectie de portretele Domnilor nostrii la noi nu se afla. Fara a cercetá causele, din ce provine acést'a, voiu enumerá isvórele de unde le putem culege și ce felu :

1. *Bisericele.* În interiorulu acestora, dupa cum am mai disu, se afla zugraviti Domnii cu famili'a lor etc.

Dlu Odobescu, cu ajutorulu fotografulu Trenk, a facutu o colectie de portrete din Munteni'a, și a depus'o la ministerulu instructiunii publice, unde stà cu totulu în uitare.

2. *Cartile straine,* cari tractéza despre noi. De multe ori gasimu în ele portrete de ale Domnilor.

3. *Bibliotecile* de estampe din diferite capitale, d. e. Paris, Viena, Berlin etc.

4. *Pe monedi* gasimu câte odata efigi'a Domnilor. Asiá cu banulu lui Ion Voda, Brancovanulu etc.

S'au publicatu câte-va portrete în „Tesaurulu de monumente istorice“, în „Revist'a Româna“, în calendarele lui Asachi, care a lup-

tatu multu în Moldova pentru desvoltarea culturii.

S'a publicatu o colecție de portrete în „Istori'a Moldo-Româna“ în Bucuresci, ce n'au de locu nici o însemnatate, fiindu fôrte reu lucrute, si Domnii nici nu sémene. N'are cine-va decât sè se uite în acea istoria si portretele originale, si va vedé o diferintia mare.

Dlu Sturdza *) a facutu unu studiu, séu mai bine disu o enumerare de portrete, spunêndu si unde anume se afla! Studiu fôrte însemnatu!

Dlu Hasdeu a datu la lumina portretulu lui Ion Voda, ce nu este trecutu în enumeratiunea facuta de dlu Sturdza. Elu are puçina asemenare cu efigi'a ce se afla pe moned'a acelu Domnu.

Ceea ce ar trebui sè faca guvernulu, este, sè formeze o comisiune compusa din istorici si pictori, sè studieze diferitele isvóre despre cari am vorbitu si sè faca o colecție, dupa cum ori ce statu ar trebui sè aiba.

NB. La bibliotec'a notationala din Paris se afla o multime de portrete de ale Domnilor nostri, vr'o 10 numai despre Mihaiu Vitezulu; despre ele a vorbitu ântâia-si-data Balcescu. Se afla unele despre cari dlu Sturdza nu pomenesce în studiulu dsale. Am reusitu dupa multa cautare a-mi face si eu o mica colecție de vr'o 15 portrete.

G. Sion Gherei.

Oda la condeiuul meu.

O! condeiu, în asta lume,
Unde suferu ne'ncetatu,
Unde micu si fara nume
Eu cu tine am intratu,
Din pruncia, cu credintia
Pâna astadi m'ai servitu,
Si la ori ce suferintia,
Consolare mi-ai urditu!
Ne avêndu alta putere,
Aste versuri îti dedicu,
Câci îmi esti singur'a-avere,
Si-mi esti singurul amicu!

Eu de tine nici odata
Pân'acuma n'am rositu:
De-o viétia nepetata
Impreuna amu traitu!
Tu ai risu de calomnia,
Viçiuulu ai înferatu,
Ai lovitu în tirania
Si 'n despotulu sceleratu!

*) Column'a lui Traian.

Tine-ti dar a ta putere,
Câci n'am altu-ceva nimicu;
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

În întrég'a-ti cariera
Tu ai fost neatêrnatu,
Si ori care bariera
Înainte ta n'a statu!
Pentru dreptu si libertate
Cine ôre n'ar luptá? . . .
Celu ce pentru dreptu combate,
Crescêndu vede forti'a sa!
A ta falnica putere
Numai astfelu mi-o esplicu!
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

Calea ta este spinôsa,
Dar învinsi déca vom fi,
De o mórta gloriôsa
Impreuna vom muri.
Vei scri ultim'a-ti cântare
Si apoi, uimitu de doru,
Te voi rupe cu 'ntristare
Si me voi culcá sè moru!
Înse nu . . . S'avem putere,
O tovarasie unicu;
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

Dumnedieu din ceru te vede,
Scie visulu teu doritu;
Deci într'ensulu te încrede
Si vei fi nebiruitu!
Dumnedieu pe drepti nu lasa:
Elu lovesce în mârsiavi
Si 'n despotii ce apasa
Pe popórele de bravi!
Scrie, lupta cu putere,
Fara téma de nimicu;
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

Scopulu teu e sântu si mare:
A învinge pe despoti,
A sdrobi caten'a, care
Ne-a îngenunchiatu pe toti!
Libertatea, cu splendóre,
A vedé reînflorindu,
Si-alu egalitâtii sóre
A-lu vedé pe ceru lucindu;
Éta-ti scopulu, deci, putere
Aibi tovarasie unicu,
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

Lupt'a este începuta:
Mergi si nu te turburá!
Dumnedieu din ceru ajuta
Pe despoti a spulberá!
Înainte! . . . Fara téma
Ia-ti condeiu falniculu sboru!
Pâna când ôre sè géma
Acestu svênturatu poporu? . . .

Pâna când? . . . S'avemu putere,
Câci nori negrii se ridicu . . .
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

N'audi gróznicu cum resuna
Tunetulu ascunsu în nori? . . .
Nu anuntia vre-o furtuna
Acestu tunetu trasnitoru? . . .
E furtuna mare, mare,
Crudi tirani ingenunchiati!
E poporul în turbare;
E dreptatea! . . . Tremurati!
Inainte, si putere
Aibi tovarasie unicu!
Tu-mi esti singur'a avere,
Tu-mi esti singurul amicu!

Al. A. Macedonschi.

O fôia de suvenire.

— *Din diuarul meu.* —

(Urmare si fine.)

„Boeriule!“ — intrerupse ea indignata, —
me chiami pe nume, uiti câ-mi datoiesci stim'a per-
sonei ce este institutricea surorii dtale!“

„Bah! am suspinatu destulu în cuibulu astu
negritu, mi-am uitatu clubulu si avênturile pentru
dta; acum érași din începutu: courtosia? O! pri-
cepu! A venitu cuconu Iancu, filosofu mare, omu
uscatu dar iubitoru a puscâ iepurii dupa spatele ele-
fantilor.

„Esti unu malitiosu, chiami în ajutoru lim-
b'a sierpelui, pentru a' ridiculâ pe celu mai iubitoru
frate si celu mai firmu caracteru.“

„Caracteru? — lungi selbatecu, — esti cu-
noscuta cu caracterulu lui? Trebuie sê fia asiâ, întel-
nirile la Esmeralda, fantasârile la luna, ochii lucitori.
. . . Voiu raportâ aste boieresei, va sci ea cum sê se
pôrte fația de conduit'a institutricei.

„Infamulu érá gata, din jalusi'a patimei, a arun-
câ umbra pe pudórea juniei ei. Me scolai si provedin-
tî'a voi sê audu si pe Esmeralda, ce dupa multu timpu
— acum proptita de braçulu lui Iancu — gustâ ema-
natiunea deminetii.

„Ne 'ntalniram cu toti, si 'n veselî'a cu care
schimbaram o stringere de mâna, zarii o cautatura
asiâ de fiorósa si crunta la Andronache — comentariu
elocinte la cele premise — încâtu fara voia mi-adusei
aminte de profetîrea dnei Estrelle.

*

„Ce-a urmatu dupa asta, au fost dîle senine si
asiâ îndumnezeite, cum sânt destinate numai pentru
puçini.

„Sub ultimele flori a tórnei ce, diumetate înflo-
rite, diumetate oflitate, se înclinau cu acea poesie pe
cotorulu lor, ce o imita pictorii cu predilectie în ta-
blourile lor, si-a descoperitu Iancu simtîrile — într'
unu momentu când ânim'a-i plina palpitâ cu focu, si
sângele-i pulsâ repede; dar când capulu i érá claru si
consciutu.

„Ce i-a spusu n'a fost inspiratiune momentana

. . . Incetu . . . incetu a încoltîtu amorulu radecinân-
du-se de sufletulu lui; si-a încercatu simtîrea si s'a
convinsu, câ nici o putere omenésca nu-lu mai putea
desparti de ea, si 'n etatea lui, când ânim'a nu mai
proiectéza fara minte, i-a oferatu mân'a pentru iu-
birea ei.

„Constantia tremurâ:

„— Uiti barier'a ce ne desparte! O serva nu
pôte fi soçi'a dtale!

„— Oh! nu rostí acestu cuvêntu inventatu din
reutate. Cultur'a dtale te radica înaltu peste aste fiin-
tîe orbite de prejudetie vulgare, voiu fi mândru câ te
numescu a mea, si asta mândria voiu aretâ-o lumii.

„Ea a rositu. Nu erau sióptele audite în vise si
meditatiunii de la acelu idealu ce o recreâ în suferin-
tîele întelnite, în acele oftâri nabusite, nu erau ele
totu asiâ?!

„— Me iubesci? — a întrebatu-o Iancu ro-
gatoru.

„— Putere-asîu primí ofertulu déca nu te-asîu
iubi?!

„Elu se inclinâ linu far' a vorbí, sarutându de-
getele ei de unu desemnu anticu.

„— Constantia! nici odata sê nu te caiesei de
acestu cuvêntu. Fii deschisa, aibi încredere, câci de
si smaltîulu juniei a sboratu de lângu mine, aibi în-
credere în consecintî'a barbatului, ce pastreza cu pie-
tate ce-a câstigatu!

„A fost celu mai încântatu timpu alu vietii sale,
trecutul zacea ruptu si sdruncinatu, avea garantia de
viitoru seninu; iubiâ si érá iubit, érá în specialita-
tea postului ce obtînuse, atrase atentîunea celor mai
erudite persóne.

„Inse sórele fericirii se plecâ spre asfinti, si ei se
apropiau de nenorocirea predestinata!

„Constantia pré nobila nu amintise mirelui ei
nici macar prin o alusiune nebun'a patima cu care o
urmariâ Andronache. Iancu absentâ, érá boierés'a in-
formata profitase de asta si chiamâ pe Constantia la
ea. Ce-a auditu jun'a institutricei, a umplut'o de spai-
ma; pudórea nu-o lasâ a díce alt'a decâtu, câ n'inte
de a petâ memori'a parintilor ei morti, este gata a ab-
díce de loculu ce ocupa, si-a plecâ ratecinda prin
lume.

„Resolutiunea ei inse desceptâ toti demonii în
peptulu boieresei, si-a fiului favoritu. I fagaduisé ave-
re, împlinirea tuturor dorintîelor ce putea improvisâ,
si la fine affându câ ori ce încercare a lor este inse-
dar, la resistintî'a asta de feru, iritati pâna la furia o
încarcara cu insulte si dejosiri, pâna ce mai multu
ametîta se reculese si esí afara, unde primii fulgi de
néua cadeau în linisce.

„Érá singura . . . parasita, fara vr'unu ajutoru
în momentulu când i lipsiâ limpedîmea gândirii pentru
a gasi pe Iancu, abiâ resuffânda se îndreptâ nesciindu
catra mosiór'a nóstra.

„Când am vediu't'o palida, tremurânda, cu ochii
rositi, îmi esplicai tóte. O primí cá pe-o sora scumpa
si iubita, érá mam'a mea o sarutâ cá pe-o fiica a ei.

„La liniscea ce ne 'ncungiurâ, se reculese, scrise
lui Iancu tóte, îmi descoperî patim'a lui Andronache,
avea fric'a acestui demonu, dar nici unu cuvêntu de
învinovatire nu trecu peste buzele ei — pentru bru-
tal'a tratare a boieresei, câci ea érá mam'a lui!

„Trecuse érn'a, veni primavér'a fiorósa cu cal-

duri, întrerupte de adeverate furtuni. Cerulu erá negritu de nori grei, ce întalnindu-se schinteiau în fulgere orbecatóre, si adesu când totulu dormitá — singuru veghiându — vedeam o figura furisiata ocolindu locuinti'a.

„Inainte de-a isbucni o astfelu de vijelia grozava, eram în asteptare mare. O scire a lui Iancu ne aretá ór'a sosirii.

„Elu a venit, si cum l'am vedíutu atunci, nu l'am vedíutu nici odata.

„Gingasi'a fericire si-o manifestá în asiá modu, cátu lacrimi de bucuria straluciau în ochii nostri. Tóte erau gata, postulu seu i dá stima si independin-ti'a, Constanti'a amorulu ei nemarginitu, éra cunun'a de mirtu ce-o asiedíá pe mándrulu ei capu ne anun-ciá, cá sânt'a lor unire nu erá departe. Afara durduiá înspaimântatoru, arborii se plecau cá niste spirite pâna la paméntu, dar pe noi ne încântá cânteculu pri-maverósei Constanti'e.

„Multu a remasu Iancu atuncea, de câte ori voiá s'e plece ílu retinea mân'a miresei séu a amicului. Planá de-a supra despartírii o durere nesciuta... predestinata, dupa trei díle avea s'e vina éra; ah! avea s'e duca pe astu ángeru coboritu din ceriu, cá feme'i'a sa, la caminulu seu!

„Erá aprópe de medíulu noptii, natur'a se impacase, lun'a si stelele schinteiau cá totu atâte fanare pe firmamentulu întinsu.

„Iancu se sculá, se uitá la Constanti'a sioptin-du-i iubirea sa, i stringea mânila la peptu, rapitu si uitata. Atunci se scuturá cá de unu floru instinctivu.

„— Trei díle, — díse elu, — si atunci éra si voiú fi aicea.

„Plecase si se rentórese éra si, si nu sciu sub ce impressiune ne îmbraciá, pe mam'a mea, pe Constanti'a, me strinse cordialu si esíram în nóptea balaia. Ílu petrecui la trasura, damele fálfaiáu maramele si trami-tíndu-le ultim'a salutare, se audí unu micu sunetu cá de-o insecta si imediatu simtíi, greumentulu corpulu seu cadíndu pe mine. Când cuprinsei gróznic'i'a situatiunii, ochii lui erau inchisi, éra din stâng'a peptulu curgea sângele din o rana facuta de glon-tíulu omoritoru alu unei pusce de vèntu.

„Ce a urmatu, nu potú s'e spunu. Constanti'a l'a vedíutu. Ílu duseram în odaia, unde unu minutu nainte respirá fericire, si trei díle dupa asta, când a fost s'e se unésca cu legaturi sfinte, l'amú depusu în recele morméntu, éra la síese septemâni dupa unu deliru în-fricosíatu depuseram si pe Constanti'a, a carei sórte a fost legata de elu — lângá elu . . . la ánim'a lui.

„Profetarea dnei Estrell'a s'a implinitu!

„Finea tragica a vietii lor a facutu sensatiune mare . . . Famili'a boierulu a cercatu omoritorulu fiulu lor — indesiertu. Doi ani mai târdíu ínse, la unu duelu americanu, în modu aventurosú, când tinerulu boeriu Andronache remase mortu de optu-spre-díece împunseturi, lumea dícea: Dumnedíeu este dreptu, fratucidulu s'a resplátitu!“

*

De atunci au trecut unu síru de díle. — Sálci pletóse umbrescu morméntulu victimelor, dar eu nici odata nu putui da publicitati'i asta tragedi'a. Astadi ínse privindu portretele lor, ce le primíi ínsóçite de-o epistola, ultimulu adio a lui — din o mân'a straina,

— o punu cá o frundíá de suvenire pe morméntulu lor, si pe morméntulu amicului lor . . . Grigoriu.

Emilia Lungu.

F e l i u r i t e.

Masina de scrisu. Americanulu Remington, inventatorulu unei pusci în renume, a inventatu o machina de scrisu fórté curiósa. Literile si semnele de accentuare si de punctuatiune s'unt puse în relief la estremeata unor mici pârgii, a caror intrunire forméza unu borcanu cu paretii inclinati. Fia-care din aceste pârgii póte fi pusa în miscare prin niste clape cá ale unui piano: ori care ar fi clap'a atinsa, liter'a séu semnulu pârgiei corespundietóre vine totu-de-una la centrulu circumferintei superióre a borcanulu; aci e punctulu capitalu alu inventiunii. Acésta descoperire, facuta, a fost d'ajunsu a se asiedíá d'a supra borcanulu unu cilindru metalicu ínvelitu în chártia, pe care voiesce cine-va s'e scríe, si d'a întinde o panglica de metase p'unu cilindru cu cernéla, în giurulu caruia se misca.

Când voiesce cine-va s'e 'ncepa a scríe o linia, apésa p'o pârgia care împinge la drépt'a cilindru metalicu, pe care unu resortu tinde neincetatu a-lu readuce la stâng'a. Ori de câte-ori atinge cine-va o clapa, liter'a corespundietóre se imprime pe fói'a de hártia ínvelita pe cilindru. Pentru a despartí vorbele, se atinge o clapa la care nu corespunde nici o litera, nici semnulu ortograficu. Pârgi'a, care aduce cilindru metalicu de la drépt'a la stâng'a, ílu face s'e se 'ntórca si în giuru-i c'unu arcu egalú cu interlini'a, ce se póte regulá dupa vointi'a.

Acésta machina e d'o estrema simplicitate. Persónele cari sciu s'e cânte cu pianulu ínvétia lesne manierea íei si, dupa unu séu dóue luni, potú scríe 80—90 cuvinte pe minutu, adeca apropo de trei ori mai iute de cátu cu condeiulu condusu de mân'a cea mai rapede. Scrierea, care s'asémene cu a telegrafulu íe imprima, e fórté curata.

Unu nou prafu de pusca. O nóua substantia destinata a jucá unu mare rolú s'a descoperitu de curénd în Anglia. Este vorb'a de unu felu de chártia iarba de pusca. Acésta chártia, ímbibata de o substantia chimica în care íntra cloratu, nitratu, prusiatu si cromatu de potasa, carbune de lemnú, prafu si puçina scrobéla, este ínfásurata în forma de cartusie, de lungimea si diametrulu doritu. Fabricatiunea nu e de locu periculósa; hárti'a prafu de pusca nu face esplosiune de cátu în contactu cu foculu; nu lasa nici o urma grassa în interiorulu tunurilor, dá puçinu fumú, produce puçina ísbire inderetu, si este mai puçinu supusa la actiunea umediei de cátu ierba de pusca ordinara.

Cea mai vechia gazeta din lume ese în China. Titlulu ei este „Gazeta de Pecking“ séu — pentru a-i dá titlurile sale chineze — „Anunciatorulu Metropolei si alu Curtii.“ Acésta fói'a ese de o mia de ani. La începutu apareá scrisa cu mân'a. O colectiune din începutulu esistintei sale nu se afla. S'a constatatú ínse, cá în secolulu XII ea a aparutu în tóte dílele. Unu esemplaru ce avemu sub ochi, se compune din 12 foi mici de hártia galbena deschisa. Formatulu este acél'a alu unei hártii de epistola.

S A L O N U.

Conversare cu cetitórele.

In fine si timpulu se îndură de noi. Recél'a trecù si éta-ne în — primavéra. In aulu acest'a érn'a durá deosebi fórte multu. Dóra si în politica tocmai pentru acést'a sufla totu vèntu muscalescu!

Si cu ce doru asteptám primavér'a! Inse ea nu putea sè vina. Nu o lasá — mama sa. Da! Érn'a îmi pare cá o mama betrâna, si primavér'a este fic'a ei. Ficc'a ar dorí sè iésa în lumea mare, sè fia vedluta si toti sè-i admire farmecile; inse mam'a o teme, càci este înca pré tinera si n'o lasa. In urma inse nu o mai póte oprí nici dèns'a; fic'a ei simte boldulu nemarginitu alu ânimei sale, se împodobesce cu nenumeratele sale graciai si încântári, si întra cu triumfu.

Cine ar remané rece la vederea acestei fiintie frumóse? Care ânima n'ar palpitá mai cu focu? Si cine n'ar iubi-o? Ea este graçia personificata. Pe unde se ivesce, tóte se schimba, càci devis'a ei este întinerirea.

Éta natur'a întréga renviatata! Câmpurile se 'nzestréza cu flori, padurile se 'mpodobescu cu corónele lor, riurile desbracara giulgiulu de ghiaçia, si paserile isi ocupara chorulu lor . . .

Si dvóstre — cari locuiti la sate — parasirati oda'i'a si petreceti diu'a în gradina. Oh! acolo tocmai acuma este fórte multu lucru. Câte planisári si arangiári! Aice niste grupe de flori, colo straturi pentru trebuintele casei. A combiná tóte, a tîné contu si de frumusetia si de necesitate, éta ce câmpu de activitate nentrupta!

Sè nici nu vina acuma nimene în visita! Dóm'n'a casei nici decum nu se afla îmbracata de salonu. O lata palaria de paie acopere bucelele sale, séu numai o cârpa usióra i léga capulu. Si manusile? Ah acele sânt niste ruine ale carnevalulu trecut, scumpe suveniru ale unor nopti petrecute în sborulu dantiului la sunetulu muziceii vibratóre . . .

Atunce manusile acele erau strinse de mânile fericite ale dantiuitorilor; ér acuma ele sânt atinse de cód'a unei sepe, ce mânile o tînu.

Din mânile dantiuitorilor — în societatea unei codi de sepe! Éta ce schimbare mare! Din poesía la prosa. Asiá se face din stropulu de apa — tina, díce poetulu.

Inse, de si schimbarea e mare, aceea totusi nu este în defavorulu — frumósei gradinaritiei de acuma. In sal'a de balu, séu în ocupatiunea acést'a, femeii'a totu-de-una e amabila. Si déca o femeia este amabila, póte fi liniscita cá si-a îndeplinitu missiunea.

Sciti ce este missiunea femeii? La întrebarea acést'a s'ar puté responde prin volume întregi, càci cestiunea e fórte vasta. S'a si scrisu deja despre ea o biblioteca întréga — în limbile straine. Am cetitu si eu multe din ele. Si din tóte câte am cetitu, am facutu conclusiunea dictata si de viét'i'a de tóte dílele, cá missiunea femeii este a îndulci viét'i'a barbatulu.

Si cum póte isbutí ea în privint'i'a acést'a mai usioru? Éta o întrebare, la care mii de barbati aru dá dóra mii de respunsuri. Fia-care ar responde din punctulu seu de vedere, fia-care dupa gustulu seu.

Din tóte aceste inse totusi ar resultá, cá femeii'a numai asiá va puté îndulci viét'i'a barbatulu, déca va nisui sè fia totu-de-una amabila.

Asiá dara éta svatulu ce se póte dá femeilor cari vreu sè placa barbatilor: „Fiti totu-de-una amabile!“

Si ce este mai usioru? Ceriulu a pusu la dispositiunea femeii atâte graçie si farmece, încátu interpretarea buna a rolulu atérna mai alesu de la voint'i'a debutantelor cari au calcatu pe scen'a vietii.

In adeveru, viét'i'a nu este decâtu unu teatru mare. Arangiatorulu e destinulu omulu. Elu ni-a împartítu la toti rolurile. Bunu si reu, modestu si provocatoru, evlaviosu si ateistu, onestu si infam, sinceru si faciarnicu, blându si impertinentu, fidelu si necredinçiosu — toti au represintantii lor. Fia-care omu are unu rolu conformu temperamentulu seu. Ferice de aceia, cari au capetatu roluri bune si le esecuta cu preçisiune!

Roluri bune! Dar si rolurile bune sânt de mai multe categorii. Unele au a se înfaçisá înaintea unui publicu mai mare, altele unui publicu mai micu. Astfelu apoi sânt roluri familiare, sociale, literare, artistice, politice etc.

Celebr'a cântarétia Cristina Nilson, de exemplu, care cânta dílele aceste în Budapesta a primitu de la sórte unu rol artisticu. La nascerea ei Musele i atinsera fruntea cu sarutárilor, si i dísera: „Du-te în lumea mare si cânta, si cântându încânta pe toti!“

Ce rolu frumosu! Jun'a tieranca, pe care unu cunoscoloru de arte o audí pentru prima-óra cântându pe strada într'unu tèrgu alu unui orasielu de Svedia, fu dusa la Paris, si dupa ce facú unele studii musicale, fu angagiata la oper'a cea mare, si în scurtu timpu îsi câstigá admiratiunea tuturor si devení singur'a rivala a Adelinei Patti.

Publiculu o întimpiná cu aplause si buchete, diuarele o încarcara de laude, si compositorulu Thomas scrise a nume pentru dèns'a part'i'a Ofeliei în Hamlet. Margéu'a acestui rolu este o balada, totu aceea pe care Cristina Nilson o cântá atunce când cunoscolorulu de arte o audí mai ântâiu în acelu tèrgu de tíera . . .

O cântarétia din tèrgurile de la tíera devenita o celebritate serbatorita! Éta ce schimbare mare si aice!

Intocmai cá acum în natura. Érn'a posomorita devini o primavéra candida. Radiele ei strabatu în oda'i'a mea, si se jóca pe hârt'i'a acést'a.

Ele me invita afara la liberu, la aerulu imbalsamatu de suffulu primaverii. Me ducu dar si eu la pre-âmbulare. Durere! nu în gradin'a mea, cá dvóstre.

Dar totusi voiú gasí unde-va unu — buchetu.

Dosifju Vulcanu.

P u n c i u.

Birjarii vreu sè tîna unu congresu, cá sè póta alege de membru onoraru pe principele Gorciacoff pentru limbagiulu mojicescu în care dènsulu a vorbitu cu gener. Ghica, tramisulu estraordinaru alu României.

Literatura si arti.

Dlu G. Sion, membru Societății academice române, a scos de sub tiparu nouă sa piesa intitulată „La Plevna“, drama în unu actu, în versuri, care a fost jucată pe scenele de la București, Iasi și Galati, cu succesu. Si pâna când vom pute reveni a supra acestei lucrări, observăm că ea este dedicată armatei române în niste termini frumoși, și că după represintatîunea ei autorulu a facutu însemnate schimbări și corectîuni. Dramă e însoțită de două poesii : Stéu'a României, și Crucea Rosia. Cea d'ântâia a aparutu deja și în fôia noastră ; pe a două a o vom reproduce într'unulu din numerile viitoare. Operă frumosu tipărită la Socecu, Sander și Teclu în București, se afla de vîndiare acolo, cu pretiulu de 2 lei. Credemu, că onorab. publicu va grabi a-si procură acésta carte, care zugravesce unu momentu de vitejia alu armelor române.

Dlu G. Al. Zamfirolu ni-a tramisu cântulu primu din poem'a sa : „Caderea Plevnei“ séu „Liberarea creștinatîții“, pe care amu anunțat'o deja. După ce vom cetî-o, vom publică o dare de séma a supra acestei lucrări. De ocamdata însemnăm, că este elegantu tipărită în tipografi'a Curtii la București. Prețulu 1 leu.

SSa archimandritulu Ghenadie Enacénu a publicatu la București o lucrare importantă : „Crestinismulu în Dacia și creștinarea Românilor.“ Operă cuprinde unu volumu de 250 pagini, și e unu mare câștigu pentru literatur'a noastră. Indată titlulu ei ne indică marea sa importantă.

Nou Abedar românesc de Vasile Petri. Sibiu. 1878. Elaborarea unui Abedariu, care este primă și cea mai însemnată cartică menită pentru pruncuți, și pe care se bazează întregu învețământulu elementaru, — este o lucrare dintre cele mai grele. Despre ast'a sînt convinsi toti pedagogii, căci celu ce compune o astfelu de carte, trebuie să fie nu numai pedagogu teoreticu, séu dora numai practic; ci să se pricepă a îmbină teori'a cu praks'a, și praks'a cu teori'a, va să dîcă, să fie unu adevératu concretistu pe terenulu educatîunii și instructîunii. Unu astfelu de pedagogu tinu a fi gasitu în persón'a dlui Basiliu Petri, care nu numai prin elaborarea cărții amintite, dar și că redactoru la fôia „Scól'a Româna“ a datu dovêda viua, că în specialitatea sa este asiă dîcêndu a casa. Abedarulu corespunde întru tôte principiilor pedagogice și didactice atâtu în privintî'a materiala, câtu și în cea formală. Bucătile de cetitu sînt alese cu mare bagare de séma, conformu gradurilor de dezvoltare ; ér poesile potu fi memorisate fara nici o temere, fara nici o abatere de la scopulu intenționatu. Apoi ceea ce înca maresce meritulu acestui Abedaru este, că autorulu a pusu mare pondu pe elegantia formatului, o împregiurare neglesă pâna acuma mai cu totulu. Si apoi scimu bine, că cu ce e frumosu, curatelu, — ne ocupăm mai adese ori, căci ne caușeă placere. Cu atâtu mai vîrtosu se pôte ast'a dice despre copii. Un'a înse îmi permitu a observă în privintî'a semnelor din scrisóre, cari ocupa locul celu din urma. Aflăm mai cu cale, deca semnele [] [.] [?] le puneă autorulu la începutulu părții prime, căci cu aceste are baiatulu mai ântâiu de lucru ; ér [] [-] [„] [()] în partea a două, că mai grele de esplicatu. Si de întrebuintiarea cu acuratetia a semnelor din scrisóre are baiatulu fôrte mare folosu, căci numai atunci

pôte așteptă învețatorulu de la dînsulu cetitu frumosu, întelegatoru. Alcum Abedarulu dlui Petri este unu mare câștigu pentru literatur'a noastră pedagogică, și merita a fi studiatu și întrebuintiatu de fiecare învețatoru. L. P. P.

„Vorlesungen über allgemeine Pädagogik“, de dr. T. Ziller. Lipsca. 1876. Reprezentantele și explicatorulu celu mai diligente alu pedagogiei lui Herbart este profesorulu Ziller, care în opulu seu atinsu evita unele principii unilaterale adoptate de Herbart, și le înlocuiesce prin altele mai bune și corespunditoare scopului educatîunii. Dar ce privesce calitățile spirituale ale omului, Ziller se abate de la adoptarea acestora, și afirmă, că sufletulu n'are nici o capacitate, e liberu de ori ce materialu originalu. Ast'a este principiuulu celu mai falsu în pedagogia herbartiana, căci astfelu se atribue educatîunii putere creatoare, devine omnipotentă ; ceea ce ênsasi esperiintî'a nu ne lasă să primimu. Omulu numai aceea pôte dezvoltă, ce are în sine ca germene ; unde nu-i sementia, de acolo nu putem așteptă nici fructe. Ast'a este lege naturală. Abstragêndu de la acést'a eróre ponderoasă, de care suferă și cartea lui Ziller, trebuie să recunoscemu, că conține în sine multe principii bune, și merita a fi cetita de toti aceia, cari dorescu înaintarea cestîunii educatîunii. Alcum la timpulu seu voi face o recenziune mai detaiată despre acést'a pedagogia din scól'a lui Herbart. L. P. P.

Biserica și scôla.

Sinódele dieceselor gr. or. române sînt convocate în sesiune ordinară pe duminică Tomei, adică pe 5 maiu st. n.

Consistoriulu din Arad, dorindu să compună carti de scôla, conformu planulu de învețământu ce l'a emis, a publicatu concursu cu premie pe terminulu de 1 martiu a. c. Fiindu că înse pâna la acestu terminu a întratu numai câte unu opu, ba din fisica nici unulu, consistoriulu afla cu cale să prolongească — prin „Biserica și Scól'a“ — terminulu de concurre pâna la 30 juniu a. c. Premiile sînt : pentru exercitiile intuitive și gramatica 200 fl., pentru manualu de socota 100 fl., pentru unu manualu de fisica 100 fl., pentru unu manualu de istoria naturală 100 fl., pentru unu manualu de drepturile și detoriile civile 100 fl. Cu autorii opurilor de premiatu se va face acord, de după care, pe lînga unu onorariu, să dea Consistoriulu a îngriji tipărirea și distribuirea editîunii prime. La casu de a două editiune, are să se face acord.

Societati și institute.

Societatea „Julia“ a junimei române de la universitatea din Clusiu a datu publicității unu raportu generalu despre starea și activitatea ei de la infintîarea-i și pâna la finea anulu scolaru 1876/7. Din raportulu acest'a aflăm, că ideia infintîării numitei Societăți se concepî indată la deschiderea universității în 1872,3, sub conducerea binemeritatulu professoru de limb'a și literatur'a româna, dl dr. Gr. Silasî. Inse statute intarite numai peste patru ani putu să aiba societatea. Fondulu se creă din venitul balurilor, în cari s'a jucat și „calusierulu“ în costumu nationalu. Tinerimea neavêndu costumurile trebuincioșe, dîmnele și domnișorele române din locu și din giuru, în frunte cu dîmnele Ecatarina Leontinu

Popu n. Filepu, Ana Alessiu Popu n. Lemeni si Maria Sterca Siulutiu n. Turcu, au facutu o colecta pentru procurarea acelora. Societatea merge totu progressându, căci membrii ei se totu înmultiescu, acuma are 35, fondulu s'a urcatu la 396 fl., bibliotec'a inse consta numai din vr'o 64 opuri. Societatea tine în fia-care anu şiedint'ia publica. Presiedinte e dlu advocatu dr. Aureliu Isacu.

Nou'a debutare a dlui Paulu Hunfalvy. Intr' un'a din şiedint'iele din urma ale Academiei şciintifice unguresci, dlu Paulu Hunfalvy a cetitu unu studiu a supra limbei românesci. Ne-amu dusu si noi sê-lu ascultâmu, éta câte-va riflessiuni. Fiindu că titlulu disertatiunii erá „Limb'a româna“, ne-amu asteptatu, că dlu Hunfalvy sê ni faca o analiza a limbei române. Dar in curêndu ne desamagiramu, căci îndata la începutu dlu disertantu declará verde, că dêsulu nu scie sê pronuncie cuvintele românesci. Nici nu scie sê cetêsca, si totusi tine disertatiune despre limb'a româna! Frumosu curagiu! Continuarea disertatiunii inse ne probá, că curagiulu acest'a n'a fost tocmái asiá mare, pentru că — de si titlulu ni indicá o lucrare a supra limbei române — dsa numai de ast'a nu se ocupá de felu, ci trecu pe altu terênu, pe alu misticat'ionilor istorice, si aice dlu Paulu Hunfalvy este in elementulu seu. A si escelatu. N'amú sciutu ce sê admirâmu mai multu : réu'a voint'ia sêu complet'a ignorant'ia? Ambele inse ni-a storsu surisuri de comparimire. Intrég'a disertatiune e o compilatiune facuta fara nici o cunoscent'ia de cauza, — sêu dóra mai bine disu : cu pré multa maliciã. Ambele casuri ne dispenséza d'a ne ocupá mai pe largu de nou'a debutare a dlui Hunfalvy.

Reuniunea invetiatorésca româna din protopopiatulu de Leta-mare, Ungaria, ísi va tiné a şies'a adunare generala în comun'a Virtisiu (Vértes) in joi'a prima dupa Pasci (la 2 maiu st n. a. c.); — la care adunare generala avemu onóre a invitá pe toti dnii preoti si invetiatori ai diecesei Orádiei-mari. Leta-mare la 12 aprile 1878. *Nicolau Vulcanu*, presiedinte, *Ioanu Muresianu*, notariu.

Societatea de asigurare „Transilvani'a“ tinu adunarea sa generala la 7 l. c. în Sibiu, fiindu de faciã unu numeru frumosu de membrii. Directorulu acestui institutu e dlu dr. Brote. Adunarea luá actu de raportulu anualu si de bilant'iu.

Societatea in contra fumatului în Paris a publicatu urmatórele concursuri cu premie : 1. Sê se faca unu raportu a supra modalitat'ilor, cari instrainéza tinerimea de la fumatu. (Premiulu 100 franci.) 2. Sê se probeze pe temeulu datelor statistice, déca e adeverata assertiunea lui Verticus, că adeca studentii cari nu fuméza întrecu atátu în sciintie, câtu si peste totu în propasire, pe colegii lor cari fuméza? (Premiulu 200 franci.) 3. Sê se arete înriurirea periculósa a fumatului excessivu atátu a supra sânetat'ii fumatorulu, câtu si a supra copíilor lui. 4. Sê se adauga înriurirea fumatului a supra armatei, apoi a supra moralitat'ii, punctualitat'ii, si a casurilor de bóla si de pedépsa a soldat'ilor etc. (Premiulu 300 fr.) 5. Afara de acést'a, Societatea asiguréza fia-caruia, — care a) póte sê arete merite in privint'ia împedecării fumatului, — b) care si-a datu mai multa truda, că fumatulu sê se opréscã în locurile publice, — o suma de bani sêu unu premiu de onóre.

Ce e nou ?

Inmorméntarea lui Lapedatu s'a facutu la Brasiovu luni în 8 aprile st. nou. De si timpulu erá forte nepotrivitu, căci plouá, se aduná unu publicu numerosu din tóte clasele Societáti. Serviciulu funebru se celebrá de catra protopopulu localu, însocitu de mai multi preoti. In fruntea cortegiuluu mergeau studentii ducêndu stégulu, carulu mortuaru asemene erá încungiuratu de studentii cu tortie aprinse, ér cordónele lint'oliuluu le duceau optu professori gimnasiali. Cosciugulu erá frumosu împodobitu cu cununii. La mormêntu vorbi ântâiu dlu parocu Baiulescu; apoi colegulu repausatulu, dlu dr. Bozocanu; si in fine, în numele studentilor, studentulu de cl. VIII dlu Barsanu. Ochii tuturor se umplura de lacrime. Si toti rostira adâncu emotiunati : Fia-i tierin'a usióra!

Dieta incheiá debaterile sale a supra bugetulu pentru anulu curinte, cari de asta-data nu erau asiá animate cá în alti ani. Apoi şiedint'iele se amânara pâna dupa Pasci. Este de însemnatu, că în dilele trecute fractiunile opositiunale, afara de stâng'a estrema, se întrunira într'o partida, sub conducerea bar. Simonyi si a contelui Aponyi.

Orisonulu politicu devine din ce în ce mai întunecat. Engliter'a se pregatesce de resboiu, Russi'a ísi aduna tóte ostirile. Scirile mai nóue spunu, că vr'o 200,000 de muscali au sê între în Români'a; o parte a si sositu acolo, — precum cetimu în diuarele din Români'a — satele din giurulu Bucurescilor sînt pline de ostasi rusi. Se dice, că Russi'a — cu tóte protestările României — va luá Basarabia. Armata româna se concentréza în Români'a mica. Déca trupele russesci vor voi s'o desarmeze, ea se va bate. La din'contra nu.

O nóua decoratiune româna. Cá semnu de aducere a minte a trecerii Dunarei de catra armata româna în 1877, Domnitorulu României a înfiintiatu o decoratiune nóua, care se numesce : „Trecerea Dunarei.“ Decoratiunea acést'a consiste din o cruce de ot'ielu oxidatu; form'a ei e cea bizantina a bisericiei resaritene. Crucea acést'a se confere pe viet'ia tuturor gradelor militare si amplotiat'ilor militari cari au trecut Dunarea.

Unu Turcu despre Români. Turcii vinu sê dea satisfactiune Românilor în contra impertinent'ielor muscalesci, cari nu se sfiescu a desconsiderá meritulu trupelor române la atacurile de la Plevna. Intr'unu numeru de curêndu sositu alu diuarulu „la Turquie“, colonelulu Hafuz bey, aperatorulu Grivitiei declara, că : „soldatii si oficirii români s'au purtatu totu-deuna cu o deseversita vitejia, si cá în mare parte, conlucrarea lor la Plevna a adusu caderea acestei positiuni.“ Hafuz bey, când Români luara Grivitia, fu prinsu si dusu la Bucuresci, de unde dilele trecute se rentórse la Constantinopolu.

Unu escadronu de calarasi români întrându în Basarabi'a, a fost primitu cu mare entusiasmu în orasiulu Ismail. Totu orasiulu au esitu spre întimpinare si primarul tinu unu discursu de bineventare.

Processe de pressa. Diuarulu radicalu ungurescu din Budapesta „Egyetértés“ are patru processe de pressa. Celu mai nou i se intentá dilele trecute pentru unu articolu intitlatu : „Stare de assediu în secuime.“

Politic'a femeii. Dînarulu „Femei'a Româna“ a început să publice și scrieri politice, voindu astfel — întocmai că noi — a da familiilor române o foia, care să le fie totu-odată o carte literară, casnică, instructivă și unu inițiatoru exactu alu politiceii dilei. „Nu ne angagiăm a face politică și diplomația, dragele mele cetitóre, — scrie stimat'a noastră sorioră din Bucuresci, — acést'a fiindu ocupatiunea barbatilor nostri; aceea înse ce bunulu simțiu ne dictéza și ce vedemu cu ochii, speru că ne va fi permis a espune.“ Apoi în nrulu urmatoru, caracteriséza astfelu politic'a femeii: „Este bine să observăm, ce diferinția esista între politic'a pe care noi o numim a femeii și între politic'a barbatilor. În realitate, femeia cá si barbatulu, cá individi emancipati, liberi, conșcienți de datorile și positiunea lor sociala, ar trebui să aiba aceasi politică, cá resultatu alu acelorasi vederi seriose. Ce face dar cá ele să difere? și marturisim, cá diferu pré multu! Temperamentele; ceea ce se numesce slabiciunea femeii, adeca gingasia, delicateti'a animei sale. Barbatulu politicu dice „interes“, femeia dice „dreptate“. „simțimentu justu“ barbatulu uresce, femeia deplânge; celu d'ântaiu plinu de ardóre și calculu, face apelu la fabricantulu Krupp, cea din urma léga ranile, consola, alina, dá vietia. În resumatu: politic'a barbatilor este strimta, egoista; pe când politic'a femeii se 'ntinde peste umanitatea intréga; ea admite sacrificiulu de sine pentru o binefacere, de la care nu astépta alta recompensa decâtu satisfacerea sufletului generosu.“

Inmorméntatu de viu. Din Băan, comitatulu Barania, se relatéza o întéplare grozava. Nu de multu murí unu baiatu de 16 ani, și fu înmorméntatu. La 4 zile dupa înmorméntare niste copii se jocau între morminte, când de odata audíra unu sgomotu surdu din morméntulu baiatului nu de multu înmorméntatu. Copiia alergara a casa, și înșciintíara antisti'a bisericesca. Preotulu si doi ómeni grabira în fața locului, desgropara cosciugulu și ílu deschisera. Se dice, cá corpulu nenorocitului erá înca și atunce caldu, și numai în mânilé desgropatorilor întiepení.

Cale ferata prin Turnulu-roșiu. Consiliulu municipalu alu orasiului Sibíu a decisu a petitiuná pentru deschiderea unei cali ferate prin pasulu Turnului-roșiu.

Unu uriasiu. La Londra se póte vedé pentru bani unu tineru, care este atâtu de grasu, încátu e mai de 20 máji; dânsulu e de 6 urme și 4 trasuri înaltu, de 23 ani, și are o nevésa frumósă, care caletoresce totu cu elu.

Suvenirea mortilor.

Gustav Heckenast, cunoscutulu libraru-editoru și proprietaru de tipografia din Budapesta, a muritu la 12 l. c. în Posionu, unde traia în timpulu din urma. Repausatulu, de origine din Casiovia, a facutu mai multu pentru respândirea literaturéi unguresci decâtu toti editorii dinaintea lui. Dar a și avutu folóse mari. În urma apoi dânsulu își vëndú tipografi'a și editur'a Societati „Franklin.“

Enigma.

— De B. G. —

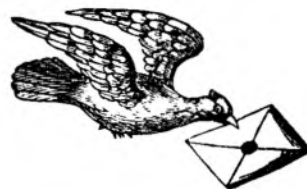
N'am nici suflare, nu-su nici fiintia,
In fine süm mortu;
Numai mân'a de-omu me face
Sè me gasescu în portu.
Me gasescu inca si 'n tine,
Mai multu înse în tata;
Si süm numai vedíutu pe hártia,
Si 'n cuvëntulu „fêta.“

Deslegarea enigmei din nrulu 23 :

„Fulgerulu.“

Bine au ghicit'o dsiórele: Maria Popescu, Amalia Ardeleanu, Elena Popoviciu, Lucretia Popu, Zoie Micsiunescu și Elena Ciple.

Post'a Redactiunii.

Rogám pe acei abonanti ai nostri, a caror abonamente au espiratu, si voiescu să primésca și mai departe foia noastră, să binevoiesca a-si rennoi abonamentele, cá se nu se întrerumpa espedarea foii.

Boesia-montana. De óra-ce deja a esítu în alta foia, este de prisosu s'o publicám și noi.

Dnei A. B. în T. Inca în treiluniulu curentu vomu începe unu altu romanu, care — credemu cá — totu asiá va placé publicului, cá celu încheiatu în nrulu penultimu.

G. Varsíand. Poesia se va întrebuinția în „Siedietóre.“ Rebusulu nu e bunu.

Dlul D. B. în Jidani. Abonamentulu va espirá cu finea anului. Binevoiesce a mai ceti odata epistol'a ce ti-amu scrisu!

Nr. 5 alu „Siedietórei“ a aparutu cu urmatorulu cuprinsu: Înainte și dupa resboiu, poesia de Unu plugaru din Trie, — Sè nu tinemu atâté serbatori, de Elia Popu, — Instrainat'a, doina din Ardél, tramisa de Alecsa Latesiu, — Ciemelituri și ghicituri nóue, cari de multu ar fi trebuitu să fie cunoscute în lume, de Ionu Croitoru preotu, — Pentru ce plóua când mergu catanele, anecdota, de I. Chitta, — Pace séu resboiu, — Hodoroscu și Troscu, — Ciemelituri.

„Siedietóre“ ese în 3 septemâni odata în Budapesta, redactoru Iosif Vulcanu, pretiulu pe anulu întregu e 1 fl. 50 cr., care trebuie platitu înainte. Esemplare complete se afla din începutulu anului.

Din caus'a serbatorilor, tipografi'a rămânendu închisa dóue zile, „Familia“ nu va aparé în joi'a viitoare. Cá înse onorab. publicu să n'aiba nici o scadere, cuprinsulu acelu numeru se anticipa la nrulu de față, și astfelu acest'a apare în o cola intréga.

Proprietariu, redactoru respundietoriu și editoriu: IOSIFU VULCANU.